

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРАВОСУДДЯ

В И С Н О В О К

**щодо проекту Закону про внесення змін до
Закону України «Про третейські суди» щодо приведення його у
відповідність із вимогами міжнародних правил арбітражу
(реєстр. № 3660 від 17 грудня 2015 року)**

За дорученням Голови Верховної Ради України від 18 грудня 2015 року Комітет з питань правової політики та правосуддя розглянув на своєму засіданні 27 січня 2016 року (протокол № 40) проект Закону про внесення змін до Закону України «Про третейські суди» щодо приведення його у відповідність із вимогами міжнародних правил арбітражу (реєстр. № 3660 від 17 грудня 2015 року), поданий народними депутатами України Алексєєвим С.О., Сидоровичем Р.М. та іншими народними депутатами України (далі – Законопроект).

Згідно з пояснювальною запискою до Законопроекту він розроблений з метою приведення норм Закону України «Про третейські суди» (далі – Закон) у відповідність із вимогами міжнародних правил арбітражу: Європейської конвенції про зовнішньоторговельний арбітраж від 21 квітня 1961 року, Арбітражного регламенту Комісії ООН з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ) від 15 червня 1976 року, Декларацій та Рекомендацій ЄС щодо альтернативного розгляду спорів.

Суть законодавчої ініціативи полягає, зокрема, у внесенні змін до статті 5 Закону, якими передбачається, що на розгляд третейського суду виноситься будь-який спір, який виникає з цивільних чи господарських відносин, крім випадків, прямо передбачених зазначеним Законом. Чинною нормою передбачається введення таких обмежень іншими законами.

Змінами до статті 6 Закону визначається, що третейські суди в порядку, передбаченому цим Законом, можуть розглядати будь-які справи, що виникають із цивільних та господарських правовідносин, за винятком справ, передбачених цим Законом, зокрема, у справах за позовами споживачів про захист їх прав, передбачених Законом України «Про захист прав

споживачів». Чинна норма забороняє розгляд третейськими судами справ у спорах щодо захисту прав споживачів, у тому числі споживачів послуг банку (кредитної спілки).

Пропоновані проектом зміни до статті 14 Закону спрямовані на досягнення однакового застосування змісту слів «обрання» та «призначення» суддів у всіх статтях Закону.

Згідно із змінами частини першої статті 30 Закону передбачається визначити місцем проведення третейського розгляду місцезнаходження третейського суду, якщо інше не передбачено регламентом третейського суду або домовленістю сторін.

Розглядаючи Законопроект, Комітет з питань правової політики та правосуддя виходить з такого.

В Конституції України зазначається, що Україна є правовою державою (стаття 1), органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України (частина друга статті 6), закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй (частина друга статті 8).

Прийняття законів належить до повноважень Верховної Ради України як єдиного органу законодавчої влади в Україні (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85 Конституції України).

Відповідно до Основного Закону України Україна є демократичною, соціальною, правовою державою (стаття 1); права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (частина друга статті 3).

Конституція України гарантує з боку держави судовий захист, водночас визнає право кожного будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань (частина перша, п'ята статті 55). Це конституційне право не може бути скасоване або обмежене (частина друга статті 22, стаття 64 Конституції України).

Одним із способів реалізації права кожного будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань у сфері цивільних та господарських правовідносин є звернення до третейського суду (абзац перший пункту 5 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України у справі про виконання рішень третейських судів від 24 лютого 2004 року № 3-рп/2004; абзац третій підпункту 3.1 пункту 3 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України у справі про завдання третейського суду від 10 січня 2008 року № 1-рп/2008).

Третейський розгляд спорів сторін у сфері цивільних і господарських правовідносин – це вид недержавної юрисдикційної діяльності, яку третейські суди здійснюють на підставі законів України шляхом

застосування, зокрема, методів арбітрування. Здійснення третейськими судами функції захисту, передбаченої в абзаці сьомому статті 2, статті 3 Закону, є здійснення ними не правосуддя, а третейського розгляду спорів сторін у цивільних і господарських правовідносинах у межах права, визначеного частиною п'ятою статті 55 Конституції України (абзац п'ятий пункту 4 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 10 січня 2008 року № 1-рп/2008).

Згідно із абзацом другим підпункту 3.2 пункту 3 мотивувальної частини зазначеного Рішення можливість передачі державою на розгляд третейських судів спорів сторін у сфері цивільних і господарських правовідносин визнана зарубіжною практикою, заснованою, в тому числі, на міжнародному праві. Загальні засади арбітражного розгляду цих спорів визначені Європейською конвенцією про зовнішньоторговельний арбітраж від 21 квітня 1961 року та рекомендовані державам Арбітражним регламентом Комісії ООН з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ) від 15 червня 1976 року.

Практика Європейського суду з прав людини свідчить, що звернення фізичних та/або юридичних осіб до третейського суду є правомірним, якщо відмова від послуг державного суду відбулася за вільним волевиявленням сторін спору (Рішення у справі «Девір проти Бельгії» від 27 лютого 1980 року).

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України підтримує його прийняття, оскільки він спрямований на розвиток відповідних положень Цивільного кодексу України, що визначають загальні засади цивільного законодавства: свобода договору (пункт 3 частини першої статті 3); співвідношення актів цивільного законодавства та договору (стаття 6); межі здійснення особою цивільних прав (стаття 13). Управління вважає, що споживач повинен мати право вибору, в якому саме суді (загальної юрисдикції чи третейському суді) захищати свої цивільні права, тому положення нової редакції пункту 14 частини першої статті 6 Закону, згідно з яким третейські суди не можуть розглядати справи «за позовами споживачів про захист їх прав, передбачених Законом України «Про захист прав споживачів», доцільно уточнити, передбачивши, що третейські суди не можуть розглядати справи «за позовами споживачів про захист їх прав, передбачених Законом України «Про захист прав споживачів»» лише у випадках відсутності їх згоди на розгляд такої справи у третейському суді. Відповідно до узагальнюючого висновку Управління за результатами розгляду у першому читанні Законопроект може бути прийнятий за основу.

Комітет Верховної Ради України з питань економічної політики вважає слушною ініціативу авторів Законопроекту, погоджуючись із зауваженням Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України щодо уточнення пункту 14 частини першої статті 6 Закону, та відмічає, що Законопроект за результатами розгляду в першому читанні може бути прийнятий за основу.

На підставі викладеного вище Комітет з питань правової політики та правосуддя вирішив:

1. Рекомендувати Верховній Раді України проект Закону про внесення змін до Закону України «Про третейські суди» щодо приведення його у відповідність із вимогами міжнародних правил арбітражу (реєстр. № 3660 від 17 грудня 2015 року), поданий народними депутатами України Алексеєвим С.О., Сидоровичем Р.М. та іншими народними депутатами України, прийняти в першому читанні за основу.

2. Доповідачем від Комітету з цього питання під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України визначити голову підкомітету з питань діяльності органів юстиції та виконання рішень судів Алексеєва І.С.

Голова Комітету

Р.П.КНЯЗЕВИЧ